

відповідально, зменшуючи свій вуглецевий слід та використовуючи екологічно чисті технології.

У цілому, глобалізація створює багато можливостей для підприємств, але вони повинні бути готовими до викликів, які пов'язані з цим процесом.

Список використаних джерел:

1. Kuzior A, Arefieva O, Kovalchuk A, Brožek P, Tytykalo V. Strategic Guidelines for the Intellectualization of Human Capital in the Context of Innovative Transformation. *Sustainability*. 2022; 14(19):11937.

Антоненко К.В.,

к.е.н., доцент

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА МСП ПІД ЧАС ВІЙНИ

Протягом перших тижнів після російського вторгнення 24 лютого 2022 року МСП у більшості галузей частково або повністю припинили свою діяльність. Цей період характеризувався найвищим ступенем невизначеності щодо майбутнього країни, а найактуальнішим було питання забезпечення особистої безпеки людей.

Практично не припиняли роботу підприємства галузей, що забезпечують базові потреби громадян – громадського харчування та аптек. Однак, на поведінку підприємств навіть у цих галузях промисловості, вплинули фактори безпеки, рішення вищого керівництва, особисті рішення співробітників компанії щодо переїзду в інший регіон тощо.

Пожвавлення ділової активності в більших масштабах почалося у квітні-травні, коли російські війська були витіснені з півночі України, зокрема з міста Києва.

Згідно з дослідженнями, якщо на початку березня близько 75% підприємств повністю призупиняли роботу, то в середині квітня і на початку травня цей показник становив близько 21-22%. Більш того, за цей період вже з'явився сегмент близько 15% підприємств, в яких обсяги роботи були відновлені на 100% або навіть збільшені.

Більшість підприємств втратили частину персоналу після початку повномасштабного російського вторгнення. Деякі працівники були прийняті на службу або добровільно вступили до лав Збройних Сил України, а інші з міркувань безпеки виїхали в інші регіони України чи за кордон. Це мало різний вплив на здатність підприємств відновлюватися та продовжувати роботу.

Проте з часом змінилася і ситуація із втратою працівників. Після перших кількох місяців деякі люди, які були біженцями або переселенцями, змогли повернутися додому та відновити роботу на своїх підприємствах.

Питання виїзду працівників було актуальним не лише для найближчих до зони бойових дій регіонів. Підприємства із західних регіонів України також часто повідомляли про від'їзд деяких працівників (переважно за кордон).

Часто це були кваліфіковані працівники, які, по-перше, володіли специфічними навичками, необхідними для роботи підприємства, а по-друге, вже працювали на цих підприємствах певний час і були знайомі з особливостями їх роботи.

Підприємства західних областей України змогли частково компенсувати втрату працівників шляхом найму переселенців. Проте після звільнення півночі України та стабілізації ситуації на лінії фронту значна кількість переселенців повернулася додому. Водночас не всі ті кваліфіковані працівники, які покинули західні області України на початку війни, повернулися додому. Це спричинило нову хвилю кадрового голоду для підприємств західних областей України.

Більше того, після того, як значна частина ВПО з великих міст півночі України (зокрема Києва) повернулася додому, попит на товари та послуги МСП із західних регіонів України знизився.

Одразу після російського вторгнення найбільших втрат зазнали ті галузі, які не забезпечують базових потреб людей або потребують довгострокового планування. Розваги, туризм, медіавиробництво, ремесла ручної роботи, реклама та багато інших галузей не були пріоритетними для споживачів під час шоку перших місяців повномасштабної війни.

Будівельна галузь потребує великих інвестицій та довгострокового планування та передбачає значну кількість ризиків, що, швидше за все, є причиною того, що ця галузь пізно почала відновлюватись і досі перебуває у чи не найгіршому стані серед інших.

Деякі підприємства розширюють перелік послуг, які надають, щоб компенсувати втрату попиту та отримати прибуток.

Однак після перших кількох місяців ділова активність у країні поступово відновилася, включно з попитом на послуги, яких більшість українців не потребувала у лютому-березні через війну.

Таким чином, можна сказати, що перекіс попиту на ринку в бік товарів і послуг першої необхідності поступово згасає. Проте, напевно, він не зник повністю, адже через падіння купівельної спроможності українці змушені обмежувати споживання товарів і послуг.

Практично жодне підприємство не має замкнутого циклу виробництва своїх товарів і послуг. Більшість підприємств так чи інакше залежать від постачання

сировини, комплектуючих, витратних матеріалів або від інших українських підприємств, або від іноземних партнерів.

Розлад логістики став однією з найпоширеніших проблем українських підприємців після початку повномасштабної війни. Налагоджені партнерські відносини між українськими підприємствами були порушені. Дуже поширеними є ситуації, коли підприємство А, яке постачало сировину підприємству Б, було вимушене переїхати в інший регіон / втратило можливості через втрату працівників / постраждало внаслідок бойових дій / було окуповано / зазнало труднощів у власній логістиці тощо. Через це підприємство Б більше не може розраховувати на кооперацію і змушене шукати інших партнерів і постачальників, тимчасово скорочуючи власні обсяги виробництва.

Також значно ускладнився імпорт в Україну іноземних товарів і комплектуючих. Зафіксовано випадки неналежного функціонування митниці.

Проте з часом ділова активність відновлюється. Деякі з підприємств, які припинили роботу на початку повномасштабної війни, налагоджують свою діяльність та партнерства з іншими підприємствами. На зміну тим, які не змогли оговтатися після початку повномасштабної війни, з'являються нові гравці ринку.

Проте, як і у випадку відновлення попиту, проблему порушених ланцюгів поставок не можна вважати повністю вирішеною. Проблеми логістики актуальні для 41% підприємств і є третьою за поширеністю проблемою підприємців.

Бабій Ю.М.,
аспірант,

ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА – ДЖЕРЕЛО ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПРОТИСТОЯННІ ЗАГРОЗ СЬОГОДЕННЯ

Сучасна реальність ХХІ століття створила велику кількість випробувань для нашого цивілізованого, прекрасного, практичного, повного достатку та комфорту світу. Усі тенденції глобалізованих економічних процесів диктують нові правила гри, що змінюються із надзвичайною швидкістю.

В умовах повномасштабної війни на території України, що спричинила країна-агресор Російська федерація, яка порушивши територіальну цілісність суверенної нашої держави завдала жорстоких руйнувань та людських втрат. Наша країна зазнала змін і деякі зміни сповнені невизначеності, що відображаються не тільки в житті громадян України, але і у бізнес середовищі та державному управлінні.